

IN HOLLUM

Het dagboek van Hidde Dirks Kat

We beginnen bij het begin!

In 1777, het rampjaar met de drie zevens zeilen vanuit Hamburg en Amsterdam tientallen schepen uit op walvisjacht. Op 5 maart begint ook de reis van Hidde Dirks Kat. Dit is wat hij schrijft over het vertrek:

5 maart 1777

In het jaar 1777, op de 5e maart, zeil ik met de brik de Juffrouw Klara, bestemd voor de walvis- en robbenvangst vanuit de stad Hamburg de Elbe op. Aan boord zijn 38 bemanningsleden. Onze reder is David Hendrik Rewoel, boekhouder te Hamburg. Nadat we al het nodige proviand aan boord hebben gekregen, licht ik op de 7e maart op de Elbe het anker en zeilen we met gunstige wind en goed weer voorspoedig de Noordzee over. We passeren de Shetlandeilanden en komen op 5 april aan bij Groenland. Daar zijn we gebleven tot 30 april en in die tijd konden we 30 vaten vullen met robbenspek van de zeehonden, die we daar konden vangen. We zijn daar gebleven tot we geen rob meer konden buitmaken.

1 juli.

Om walvissen te vangen moet je dicht bij het ijs varen. Precies daar bij de grens van het poolijs is er heel veel plankton te vinden, het voedsel voor de walvissen. Op 1 juli vangen we een walvis en kunnen we 30 vaten met spek vullen. Andere schepen vangen tot de vierde juli nog enige walvissen. Vanaf die dag hebben we harde noordoosten wind. Met 27 schepen raken we volkomen vast in het ijs. We drijven met stormachtige wind hard in zuidwestelijke richting, tot op 16 juli de mist optrekt en we Gale Hamkesland zien liggen. een baai op Groenland genoemd naar commandeur Gale Hamkes uit Stavoren. Nog steeds zitten we met 27 schepen muurvast in een enorme ijsplaat gevrozen. Tussen 16 juli en 1 augustus vangen we samen met Commandeur Hans Pieters nog een kleine walvis.

18 augustus 1777

Het stormt de hele dag verschrikkelijk, waardoor het ijs sterk begint te kruien, bovendien sneeuwt het hevig. In deze schrikbarende toestand worden de schepen van commandeur Pieter Andersen en Albert Jans door het ijs verbrijzeld. De bemanning vluchtte het ijs op omdat het schip hevig begon te kraken en ze konden slechts een gedeelte van hun proviand redden en meenemen. In die nacht gingen 2 van de 5 schepen ten onder door het kruierende ijs, de romp werd in elkaar gedrukt, de masten vielen en braken als lucifershoutjes. De bemanningen, die op het ijs liepen werden verdeeld over de overgebleven schepen. Op mijn schip leven nu 78 mensen in plaats van 38. Het

gevangen walvisspek uit de schepen, die waren vergaan drijft om ons heen en in de nacht komen er ijsberen op af, waarvan we er enkelen doodgeschoten hebben. Je kunt ze niet eten. Degenen die het probeerden, werden ziek, de huid op hun tong en in hun mond, maar ook op hun handen en voeten liet los.

24 augustus 1777

Vandaag ben ik op bezoek geweest bij mijn oude vriend Hans Pieters. Hij is ernstig ziek, ik denk dat hij zal sterven aan scheurbuik. Ik ging naar hem toe om raad te vragen want we zitten nu al wekenlang vast in het ijs. Hij drukte mij op het hart om als onze schepen zouden vergaan vooral de moed erin te houden. "Overleg goed met de bemanning en denk eraan de scheepssloepen zoveel mogelijk te redden en het proviand daarin te bewaren" zo zei hij. Ik legde mijn scheepskaart op zijn bed en vertelde hem dat we IJsland voorbij dreven. "Probeer dan bij Statenhoek, de hoek van Straat Davids, te landen", zo raadde hij mij aan. Op 3 september is hij tot mijn grote verdriet overleden, niet lang daarna werd zijn schip verbrijzeld.

30 september 1777

Gisteren stak een geweldige storm op. Vandaag begon de wind wat af te nemen, maar de golven waren nog steeds ontzettend hoog. Ons schip kraakte zo verschrikkelijk dat ik opdracht gaf om het te verlaten en alle proviand te bergen aan boord van onze sloepen. Toch kwam het echte moment, waarop het schip verging nog onverwacht. Door de hoge deining werden de drie schepen, die nog over waren tussen het ijs ingeklemd en in één ogenblik verbrijzeld. De masten buitelden op het ijs.

We konden gelukkig op tijd ons eten op het ijs brengen en ook redde ik onze zeven sloepen, zoals commandeur Pieters ons had gezegd. Met 78 man stonden we op een ijsschots van ongeveer 4000 m². Zo moesten we de nacht doorbrengen. We hadden niets van onze zeilen kunnen redden om op te liggen en zeewater stroomde onophoudelijk over onze ijsschots, zodat we nauwelijks op de been konden blijven op het gladde ijs. Maar toch bleken al mijn 78 mannen nog te leven toen het weer daglicht werd. Door de geweldige deining was rond middernacht de schots doormidden gebroken, waardoor 4 van onze sloepen volgestouwd met eten verloren waren gegaan.

5 oktober 1777

Het is ongelooflijk dat we zo lang op de ijsschots hebben kunnen blijven. Vanmiddag was ik even in een van de sloepen gaan uitrusten, toen plotseling de ijsschots doormidden brak. Snel klommen de bemanningsleden in de sloepen. We zetten onze zeiltjes bij en zetten koers naar Statenhoek. We hadden een kompas en konden land zien. We waren vol goede moed om dit te bereiken.

7 oktober 1777

Vandaag hebben we onze sloepen achter ons gelaten en zijn we begonnen aan onze tocht over het ijs in de hoop dat we Groenland kunnen bereiken. Onderweg ben ik al twee keer van het ijs afgegleden en in het ijskoude water terecht gekomen. Maar steeds heeft mijn bemanning me weer met behulp van twee ijshaken gered. Het probleem is dat ik nu drijfnat ben geworden en met die natte kleren in de vrieskou moet doorlopen. Mijn kleren zijn bevroren en zijn zo keihard geworden dat ik me nauwelijks nog kan bewegen. Vannacht zat ik tussen twee mannen in. Toen ik vanmorgen wakker werd, bleek dat beide mannen aan de linker en de rechterkant waren doodgevroren.

11 oktober.

God zij gelooft. We hebben met 18 man het land bij Statenhoek bereikt. Hier vonden we een grote hoeveelheid blauwe bessen, die we met smaak opaten.

15 oktober

Mijn stuurman Pieter Hendriks heeft mensen ontdekt! Het leken op afstand wel vogels in hun kleding van grijs zeehondenvel. We schreeuwden hen toe en ofschoon ze op grote afstand van ons waren, kwamen ze onze kant op. Niet een van mijn bemanningsleden kon een woord met hen spreken, maar ik herinnerde me opeens wat ik van een oude Amelander commandeur geleerd had: Ome Kageit. Deze woorden betekenen: vriend kom hier! Daarom kwamen ze naar ons toe ieder in een kajak, hun eigen schuitje. Ze brachten ons de een na de ander naar hun woningen en de tocht daar naar toe was zo eenvoudig niet. Ze bonden twee kajaks aan elkaar en waar de twee punten bij elkaar kwamen, namen wij plaats. In het ruwe water kwam het op stil zitten aan. Maar ze slaagden erin ons allemaal veilig in hun woningen te brengen. Hun vrouwen trokken ons onze kleren uit en wikkelden ons in hondenvellen. Ze kookten een soep voor ons van zeehondenvlees en brachten ons naar een slaapplek. Zo werden we gered na onze barre tocht over het ijs naar Groenland.

Toch moest commandeur Kat na zijn redding door de wilden of Inuït, zoals we hen nu noemen nog lang wachten tot hij weer terug was op Ameland. Dat gebeurde pas op 27 september 1778. Zijn vrouw en een van zijn kinderen leefden nog, het andere kleintje was gestorven. Toen commandeur Kat voet aan land zette op Ameland juichten de mensen van vreugde dat hij behouden was teruggekeerd. Commandeur Kat was zelf zo ongelofelijk blij, dat hij in zijn dagboek schrijft dat hij met geen mogelijkheid zijn blijdschap kon beschrijven.

